

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

במפרשים

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.נ. שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשס"ט

פרשת תצוה

אף על פי שבאמת אני

מלאתי רוח חכמה, "כי ה' יתן חכמה" (משלי ב,ו), מכל מקום, מאחר שהשפע יגיע להם באמצעותך, יקרא הכל על שמך. לכה נאמר: "ואתה" - ממהות עצמותך ותוספת חכמה שבך, "תדבר אל כל חכמי לב" להשפיע עליהם. ומדאמר "חכמי לב" לשון רבים, היה לו לומר 'אשר מלאתי רוח חכמה, נוכל לומר, ש"מלאתי" חוזר כלפי משה, כי לפי שמלאתי רוח חכמה על כן הוא יאציל מחכמתו על כל חכמי לב. וזה אינו מאמר ה' יתברך למשה, מדלא אמר 'אשר מלאתיך רוח חכמה', אלא הפסוק מפרש לנו מהו זה שאמרתי למשה "ואתה תדבר אל כל חכמי לב", למה אני תולה הדבר במשה? לפי ש"מלאתי רוח חכמה". ואחר כך חזר הקב"ה ואמר למשה בנוכח: "ועשו את בגדי אהרן וגו'. ומלת "אשר" משמש לשון 'דהא', כמשפטו בכמה מקומות.

[ג] ואתה תדבר אל כל חכמי לב. הזכיר גם כאן שני נוכחיות, "ואתה תדבר", לפי שכל חכמי לב קבלו האצילות מן משה, כמו שכתוב: "ואצלתי מן הרוח אשר עליך ושמתי עליהם" (במדבר יא,ו), וכן כל עושי המלאכה אשר היו בצל אל קבלו שפע החכמה באמצעות משה, וכמו שכתוב: "ואתה תחנה מכל העם" (שמות יח,כא), הינו ברוח הקדש שעליך, ורצה לומר שתשפיע על דיגי ישראל מן רוח הקדש שעליך. כך "ואתה תדבר אל כל חכמי לב", כדי שיקבלו אצילות אור השכל ממך. לכה נאמר בסוף כל מעשה המשפן: "ויכל משה את המלאכה" (שם מ,ג); וכי משה פלה המלאכה? והלא כל חכמי לב עשו בה? אלא לפי שמשה האציל עליהם מן אור שכלו, דומה כאלו עשה הוא את כל המלאכה. ואמר: "אשר מלאתי רוח חכמה", רצה לומר:

א. כלו יקר.
פרק כח' פסוק ג':

אלו

1. מה קושי מוצא פרשני ואיזה סוג קושי זה?
2. פרשני מרחיב את הקושי בהביאו צד שתי דוגמאות מחקורות אחרים, מה המשותף בכל אלה?
3. מהי תשובתו הצקרונית-רציונית de פרשני?
4. מהי הבציה עם "אכר" ומה מצנהו?

* * *

ב. תוספת ברכה.

פרק כח' פסוק כח':

זלא יזח החושן מעל האפוד (כ"ח כ"ה)

כפי המתבאר בספר "יראים" (סימן ש"ל) מצוה זו דלא יזח החושן מעל האפוד נוהגת רק בשעת העבודה, ואז יש בזה עונש מלקות, ולא שלא בשעת העבודה. ואינו מביא מקור לזה.

21

תצוה

ואמנם יש להעיר ולטעון כנגד חידוש זה ממשנה מכות (כ"א ב'), יש חורש תלם אחד והייב עליו משום שמונה לאוין, (והשיב אותם) החורש ביסור והמור (א') והם מוקדשין (ב') וכלאים בכרם (ג') ובשביעית (ד') וביום טוב (ה') והוא כהן ונזיר בבית הקברות (ח'). ועל זה הקשו בגמרא, וליחשב נמי המזיח החושן מעל האפוד, כלומר, אם בשעת חרישה הוא מזיח החושן מעל האפוד, שעובר בלאו, ולפי המתבאר דמיירי בכהן בבית הקברות ושם בודאי אין מקום עבודה, אם כן, לדברי היראים אין לאו זה נוהג אז, כיון שהוא שלא בשעת עבודה.

אלו

5. התוכל להסביר את פסוקנו לבי הפס, מה בדיוק אנו מבינים מן הציווי הזה?
6. פרשנו קובץ שנה רק בשעת עבודה, למה ומה מכריח אותנו לפרש כך?
7. פרשנו מביא צנין אחר לחלוטין ממסכת מכות, בתור חידוש, מה רוצה המשנה שם לפרשנו?
8. איך כולל ניתן לפרש זאת אלינו?
9. מה פרשנו מנסה להוכיח מכל זה?

* * *

ג. אברבנאל

פרק כח' פסוק כ"ט: כט וביאר התכלית בכלי המקודש הזה, ואמר: "ונשא אהרן את שמות בני ישראל בחשן המשפט על לבו כבואו אל הקדש לזכרון לפני יי' תמיד". רוצה לומר, שזה יהיה סבה שאהרן ישא על לבו ותשוטט מחשבתו בשמות בני ישראל המפותחים על חשן המשפט שהוא מונח על לב אהרן, וזה יישירהו שתבואהו ההודעה כמה שיקרה להם²². גם שיתפלל עליהם באופן שיזכרו לפני ה' לטובה. ויצא לנו מזה, שהכהן לא היה נכנס אל היכל הקדש אלא מלובש בכגדיו. ושהיה לובש האפוד עם החשן יחד, שנאמר: "ולא יזח החשן מעל האפוד". והיה החשן על לבו מלפניו והאפוד מלאחריו.

אלו

1. מה מטריד את פרשנו במאו לפרש את פסוקנו?
2. מה כאן צנין "משפט"?
3. מה לדעתו היתה מטרת היות החושן מונח על אהרן?
4. מה היה הציווי על אהרן בעת לבשו החושן?
5. מה אט כן המצוה המיוחדת כאן?

* * *

ד. אורח חיים

פרק כח' פסוק לו': לו) קדש לה'. משמע שקל מציאות שיכתב קדש לה' פשר, ומה שאמרו בגמרא (שבת ס"ג): שקהיה פתוב שני שיטין יוד ה"א למעלה קדש למ"ד למטה לא לעפובא. ולנה מקצא שם שאמר ר' אליעזר ברי יוסי אני

אלו

1. מה הקושי האפשרי?
2. מהי תשובת פרשנו?
3. מהי הראיה שהיא מביא מן הגמרא במסכת שבת?
4. לבי הראיה?

* * *

ה. רמב"ן

פרק כח' פסוק מא': (מא) והלבשת אותם את אהרן אחיך ואת בניו אתו. אותן הכתובים בהם, לשון רש"י וטעם אתו, שביום אחד ילבישם כלם וימשחם: ומשחת אותם ומלאת את ידם. כל מלוי ידים לשון חנוך, כשהוא נכנס²³ להיות מוחזק בו מאותו היום והלאה, לשון רש"י. ולא הבינותי בדבריו²⁴, איך יבא לשון מלוי ידים לחנוכת כל דבר. ומה שאמר הרב כי בלשון לעז כשממנין אדם על פקודת דבר נותן השליט בית יד של עור שקורין גונ"ט ועל אותו בית יד²⁵ הוא מחזיקו בדבר והוא מלוי ידים, לא ידעתי אם ירצה הרב לומר שעל שם הבית יד יקרא החנוך מלוי ידים, ויביא ראיה מן המנהג. ודע כי הענין ההוא יצא להם מן התורה שהוא אצלם קנין החליפין של בועז, וכך מתורגם להם שלף איש נעלו²⁶, ששולף הגנ"ט שלו, והם אומרים שהגואל נתן לבועז, וזה מנהגם הוזכר בספרי חכמיהם, והנה דברנו בדברי הבאי, והנכון בלשון מלוי ידים בתורה שהוא לשון שלמות, כלשון כי מלאו ימי²⁷, ובמלאת הימים האלה. עד יום מלאת, בהשלימם, וכן בכסף מלא, מחיר שלם.

ת צ ו ה

הטעם כי הזר אשר לא תשיג ידו בטהרתו⁸ להקריב קרבן או לעבוד עבודת המלכות הנה ידו הסרה בעבודה ההיא וכאשר יכשר לעשות כן הנה ידו שלימה ראויה לכל העבודות והמלאכות, וכן מלאו ידכם היום⁹, כי עתה ידיכם מלאה בכל עבודת השם כי¹⁰ איש בבנו ובאחיו, עבדתם אותו¹¹, או שירמוזו להם כי בזכות זה יהיו נבחרים לעבוד עבודת ה' במשכן, כמו שאמר בעת ההיא¹² הבדיל ה' את שבט הלוי, ודוד המלך אמר לישראל בנדבת הבית, בדצותי בבית אלהי יש לי סגלה זהב וכסף נתתי לבית אלהי¹³, ואמר להם¹⁴ ומי מתנדב למלאות ידו היום לה'¹⁵, כי בהתנדבם לבנות הבית תהיה ידם שלימה אלא בביהמ"ק, וכן איל המלואים בפרשה הזאת שמלוי¹⁶ הכהנים בו, כי חטאת והעולה לכפר וזה למלאות ידו בהקרבה, ומצאתי בתרגום הירושלמי שתרגם איל המלואים, דאשלמותא¹⁷, וכן תרגם בכולם לשון שלמות, אבל אונקלוס רדף הענין ולא הקפיד בלשון כמנהגו במקומות רבים, ויש מפרשים ומלאות את ידם, שימלא ידם מן הקרבנות, וכן החפץ ימלא את ידו¹⁸, שיקריב מהו כרצונו מלא ידו, והכוון מה שפרשתו, ופירושו החפץ ימלא את ידו ויהי כהני במות, שיביא מלואים לו בקרבן כאשר בדא מלבו¹⁹ לחנכו, ואחרי כן יהיה כהן לבמות, כי בדומה לדרכי התורה יעשו:

אלו

1. מה הקושי האפשרי בקטע הראשון ומהי תשובת רש"י לקושי זה?
2. בקטע השני מביא רש"י ואינו מסכים צ"ח, מהי דעת רש"י ולמה רש"י אינו מסכים לך?
3. מהי דעת רש"י כאן?
4. רש"י מביא ראיות רבות מן הכתובים, מה ניתן ללמוד מהם?
5. מה צושים כהני המאות?

* * *

1. רש"י הירש.

פרק בח' פסוק מא':

לאיר כל מימצאי הלשון האלה רשאים אנו להניח, כי גם בגוי הכהונה, המכשירים את עבודת הכהן, צריכים לבטא את התכונה, שהכהן בתור שכוה חייב לסמל, גם מן ההלכה, "שלא יבא דבר חוצץ בינו (בין הכהנים) לבשרו" (ובחסים יט ע"א), יוצא שהם אינם רק תכשים חיצוני, ושיש להם משמעות שעליה צריך לתת את דעתו לא רק אדם המתכוונן בהם, אלא הכהן עצמו, הם צדיקים לכסות ללא חציצה את חלקי הגוף שלהם הם מיועדים, הויה אומר — הכהן חייב להתמוג עמהם לגומרו, כן מתבאר אישיות הסמלי של הכהנים ושל חומריותם מתוך ההלכה "ובענין צביעה לשמה" לגבי צמר התכלת, ו"ש"ע"כ פסולה" הטעמה פסולה, כלומר, חוט שנצבע ליסיון — פסול ו"אם עירה צבע נסיון כוונה — פוטל את כל הוורה" (מנחות מב ע"ב ורש"י שם) ויש לתמוה שרמב"ם מביא הלכה זו רק כהלי ציצית פ"ב ה"ג, ולא כהלי כלי המקדש.

למ, א

הכהנים מכשירים את הכהן לעבוד עבודת הקודש, והאימה היא המגישם לו, לפיכך מכשאים בגוי הכהונה את התכונות, שמומשן גורש עלידי מקדש תורת ה' בתודעת האומה, והם מסמלים את הקדושה, שהמקדש משרה על האדם מישראל ומצפה שיתעלה אליה, בגוי כהונה נחלקים לבגדי כהן גדול ולבגדי כהן הדיוט, והכהן הגדול (אהרן) הוא המשנה העיקרי בפרש המסמליות בכהני הדיוט (כגון) העיניים הצהובים יכפפים לו כעורויו (עי' פ"י העיר פסוק א) בגדי הכהן הגדול כוללים את ארבעה כהני כהן הדיוט, יארכעו בגדי המיוחדים לו מתווספים עליהם ומשפירימים את בגדי כהונתו הגדולה, מכאן שעליו להבין את בגדי הכהן הגדול כסמל של התנון הישראלי ואת בגדי כהן הדיוט — כסמל לתכונות המכאיות יהיו התגלמותו המלאה של תנון ישראל.

אלו

1. מהי התכונה שהכהן ח"ייה לסמל בקואו ללבוש את כדרי הכהונה?
2. למה אסורה חציצה בין הכהן לבשרו?
3. הן הכהן הלבוש והן הקהל הרואה את הכהן הלבוש כדרי כהונה, חייבים לראות משמעות כל הציווויים כאן, מהי אותה המשמעות?
4. כמה ההלכה בצנין הצביעה מסייצת לכרש"י?
5. מה ההקדש בין כדרי הכהן הדוד ללבין כדרי כהן הדיוט?
6. מהו החזון ומה התכונות המשמעותיות אותו?

* * *